

Motion till riksdagen 2020/21:4004

av Björn Söder m.fl. (SD)

med anledning av skr. 2020/21:114 Strategisk exportkontroll 2020 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om politiken för global utveckling (PGU) som kriterium för krigsmaterielexport och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den s.k. feministiska utrikespolitiken som kriterium för krigsmaterielexport och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av icke-spridningsövningar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att omgående införa efterkontroller av krigsmateriel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av specialistkompetens vid Inspektionen för strategiska produkter (ISP) och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Under 2020 har exportkontrollen av strategiska produkter kunnat fortsätta trots den pågående pandemin. Detta är mycket positivt eftersom Sveriges försvarsindustri på många sätt bidrar till svensk utrikes- och säkerhetspolitik och en krigsmaterielexport nogga behöver följas upp av en effektiv exportkontroll. Myndigheten som ansvarar för exportkontrollen, ISP, har under 2020 fått en ny generaldirektör, vilket vi välkomnar då denna stol under alltför lång tid stått tom. Det är också positivt att antalet tillstånd för att tillverka och tillhandhålla krigsmateriel ökat, då det ger en ökad kontroll i enlighet med

de ändringar som genomförts. Det är fortsatt viktigt att följa upp och informera om vilka regler som gäller för krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden bland näringsidkare inom detta område. Samverkan med näringslivets organisationer på området behöver också fortsatt stärkas.

1 Politiken för global utveckling

Politiken för global utveckling (PGU) ska i dag ingå som ett kriterium vid bedömningen av krigsmaterielexport. Detta kriterium är inte genomtänkt och riskerar att vara kontra-produktivt av flera orsaker. Det är inte upp till Sverige att gå in och avgöra hur olika stater prioriterar i sina budgetar, om de väljer att satsa på sina väpnade styrkor eller väljer andra satsningar. Det finns redan ett kriterium att den demokratiska statusen ska prövas för stater som köper krigsmateriel, och Sverigedemokraterna menar att det måste vara staternas egna beslut, i synnerhet när den demokratiska statusen redan har beaktats. Om en stat är militärt hotad kan det också finnas skäl att prioritera försvaret framför andra områden, trots att landet kan ha stora brister på dessa områden. Sverigedemokraterna menar därför att PGU inte ska ingå som ett kriterium vid prövning av krigsmaterielexport.

2 Den s.k. feministiska utrikespolitiken

I skrivelsen betonas att ISP ska beakta den s.k. feministiska utrikespolitiken och jämställdhetsaspekter under sin handläggning av exportkontrollärenden. Regeringskansliet beskrivs vidare säkerställa att ISP har denna kompetens att inkludera dessa aspekter. Sverigedemokraterna menar att det är oroande att regeringen gör denna prioritering då det riskerar att prioriteras framför grundläggande kompetens att exempelvis klassificera krigsmateriel. Det är också svårt att se hur dessa aspekter rent praktiskt ska tillämpas på den typ av materiel som Sverige tillverkar och exporterar. Regeringen beskriver själv i skrivelsen (s. 10) att sambanden främst rör små och lätta vapen, men dessa vapenkategorier som i huvudsak inkluderar handeldvapen har Sverige i princip ingen export av. Sverigedemokraterna menar därför att jämställdhetsaspekter som del av den påstådda feministiska utrikespolitiken inte ska ingå som ett kriterium vid prövning av krigsmaterielexport.

3 Icke-spridningsövningar

Sverige deltar som en part i FN:s säkerhetsrådsresolution 1540 om säkerhet mot spridning av massförstörelsevapen. Inom ramen för denna resolution finns det s.k. Proliferation Security Initiative (PSI). Detta initiativ är mycket lovvärt, och det genomförs både internationella och nationella övningar i syfte att kunna samordna olika myndigheter och stater så att man kan hantera upptäckt av massförstörelsevapen och/eller komponenter på eget eller internationellt territorium. I Sverige har sådana övningar genomförts mellan ansvariga myndigheter där bl.a. ISP deltagit. Tyvärr har denna fråga inte prioriterats under senare tid och få övningar har genomförts. Därför menar Sverigedemokraterna att en ökad uppmärksamhet bör ägnas åt PSI-frågor samt att fler övningar framför allt nationellt men också internationellt bör genomföras. De ansvariga myndigheterna bör ges uppdrag att genomföra och delta i dessa övningar.

4 Efterkontroller av krigsmateriel

Införandet av efterkontroll av krigsmateriel har beretts under flera år i Regeringskansliet efter det att riksdagen har fattat beslut om att ett sådant system ska införas. Den ansvariga myndigheten ISP har också förklarat att ett sådant system kunde ha varit infört den 1 januari 2019. Tyvärr är ännu inte ett sådant system infört, vilket är mycket beklagligt då värdefull tid förlorats och det finns risk att svensk krigsmateriel kan ha kommit på avvägar när kontrollen av den inte varit så god som den skulle kunna vara. Sverigedemokraterna vill därför att ett system för efterkontroller snarast införas och att dessa kontroller kan påbörjas så snart som möjligt. Resurser bör omgående allokeras för att dessa kontroller ska kunna genomföras, och det är viktigt att de redovisas i nästa års skrivelse om strategisk exportkontroll.

5 Kompetens inom strategisk exportkontroll

Sverigedemokraterna har tidigare tagit upp behovet för den kontrollerande myndigheten ISP att ha erforderlig specialistkompetens för att kunna lösa sin uppgift. Detta har föranletts av Riksrevisionens granskning av exportkontrollen av krigsmateriel (RiR 2017:2, s. 36). Där ISP granskas beskrivs: ”ISP har även uppgett att det är svårt att rekrytera medarbetare med kompetens inom exportkontrollområdet.” En avgörande kompetens är de som besitter militär kompetens och har erfarenhet av att arbeta inom Försvarsmakten på strategisk nivå och göra säkerhetspolitiska bedömningar, exempelvis stabsofficerare och tekniska officerare. Vi menar att regeringen i sin skrivelse inte adresserar detta behov. I stället fokuseras på att ISP har kompetens inom könsrelaterat våld och jämställdhetsaspekter – trots att dessa aspekter har ringa relevans för exportkontroll. Det är mycket allvarligt att de kompetenser som behövs för exportkontroll kopplat till den materiel som exporteras urholkas medan det fokuseras på kompetens som saknar relevans för exportkontroll. Därför behöver regeringen prioritera att denna kompetens finns hos myndigheten ISP.

6 ISP:s departementstillhörighet

ISP har tillhört olika departement genom åren och innan det tillhörde Justitiedepartementet låg det under Utrikesdepartementet. Det är svårt att se att de frågor som ISP hanterar har större beröring med Justitiedepartementet än med Utrikesdepartementet. Dessutom har Justitiedepartementet en rad andra frågor att hantera och det finns en stor risk att exportkontrollfrågor hamnar långt ned på ansvarig ministers agenda, när både migration och rättsväsen redan är mycket tunga frågor. Kopplingen till Utrikesdepartementet är tydligare eftersom exportkontroll ingår som en del i utrikespolitiken.

Det sker också för närvarande en märklig dubbelstyrning där Utrikesdepartementets enhet för nedrustning och icke-spridning (UD-NIS) ansvarar för den dagliga styrningen medan ISP är en myndighet med justitieministern som ansvarigt statsråd. Det finns all anledning att återföra ISP till Utrikesdepartementet, och det är sannolikt att det kommer att underlätta exportkontrollen och göra den effektivare.

Björn Söder (SD)

Markus Wiechel (SD)

Sara Gille (SD)

Mats Nordberg (SD)